

Szymon Korcz

Uniwersytet Gdański, Wydział Nauk Humanistycznych i Społecznych
I rok Stacjonarnych Studiów Doktoranckich, Nauki o Zarządzaniu i Jakości

Oskar Bech

Uniwersytet Gdański, Wydział Ekonomiczny
II rok SS2 Ekonomia, E-commerce

ANALIZA INSTRUMENTÓW WSPARCIA PRZEDSIĘBIORCÓW PRZEZ POSZCZEGÓLNE GOSPODARKI W DOBIE PANDEMII SARS-COV-2

Wstęp

Robert Heilbroner w swojej publikacji *wielcy ekonomiści*, napisał „odkąd człowiek zszedł z drzewa, ciągle miał do czynienia z problemem przeżycia, nie jako jednostka, ale jako członek grupy społecznej”¹. Na początku 2020 r. społeczeństwo i gospodarki z całego świata stanęły przed wyzwaniem globalnej pandemii, której efektem był całkowity *lockdown*². Motywem przewodnim niniejszej publikacji jest przedstawienie przedsiębiorców jako kluczowych interesantów polskiej gospodarki. Celem tego artykułu jest analiza i porównanie działań aparatu państwa, których celem jest wsparcie przedsiębiorców oraz minimalizacja poniesionych wskutek pandemii strat.

1. Istota przedsiębiorczości w Polsce

W języku potocznym, za przedsiębiorcę uważa się osobę, podejmującą jakieś przedsięwzięcie dla celów zarobkowych. Jednym z pierwszych autorów definicji przedsiębiorcy był Jean-Baptiste Say, który usytuował przedsiębiorcę jako swoisty łącznik pomiędzy producentem a konsumentem. Uważał on, że bez przedsiębiorcy rynek nie mógłby funkcjonować należycie, ponieważ jest on osobą odpowiedzialną za nadzór produkcji wyrobów, wchodząc przy tym w różnego rodzaju konieczne relacje. Scott Shane i Sankaran Venkataraman twierdzą, że

¹ R.L. Heilbroner, *Wielcy ekonomiści. Czasy. Życie. Idee*, PWE, Warszawa 1993, s. 15.

² *Lockdown* – zamknięcie. Jest terminem odnoszącym się do częściowego bądź całościowego zamrożenia gospodarki. Sytuacja, w której organy państwowe decydują się na istotne ograniczenia swobód gospodarczych i wolności obywatelskich.

przedsiębiorczość to „wszelkie działania, na które składają się identyfikacja, ocena i eksploatacja szans wprowadzenia nowych produktów i nowych usług, czy też sposobów organizowania, nowych rynków, surowców”³. Oznacza to tym samym proces pozyskiwania i wykorzystywania w działalności gospodarczej cennych zasobów, dających przewagę nad innymi, którzy z różnych względów ich nie dostrzegają. Można zatem pokusić się o stwierdzenie, że bycie przedsiębiorcą, podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej nie jest obligatoryjne. Bynajmniej, jest przywilejem, z którym wiąże się liczne korzyści i ryzyka. Podejmowanie, prowadzenie i zakończenie działalności są dla wszystkich równe i wolne na równych prawach⁴. Rosnąca świadomość społeczeństwa w zakresie przedsiębiorczości sprawia, iż staje się ona istotnym bodźcem dla rozwoju indywidualnych przedsiębiorstw, regionów jak i całych gospodarek. Dokonując analizy raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce sprzed pandemii koronawirusa, dostrzec można istotne zmiany zachodzące w sektorze MSP. Szczególnie istotne zmiany zachodzą w rozwoju mikroprzedsiębiorstw oraz ich udziale w tworzeniu PKB. W 2016 r. w Polsce funkcjonowało około 2,01 mln. przedsiębiorstw niefinansowych⁵, dwa lata później tych przedsiębiorstw było już o 140 tys. więcej o łącznym udziale w PKB 49,1% (dane na 2017 r.) co przedstawione zostało na rysunku 1.



Ryunek 1. Udział w tworzeniu PKB grup przedsiębiorstw według liczby pracujących w Polsce w 2017 r.

Źródło: strona Internetowa Centrum Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/ROSS-2020_30_06.pdf [dostęp: 17.12.2020].

³ S. Shane, A. *General Theory of Entrepreneurship, the Individual – Opportunity Nexus*, Edward Elgar PUB, Northampton 2003, s. 3.

⁴ Strona Internetowa BiznesGov, <https://www.biznes.gov.pl/pl/firma/zakladanie-firmy/chce-wiedziec-jak-zalozyc-wlasna-firme/kto-moze-prowadzic-dzialalnosc-gospodarcza-w-polsce> [dostęp: 14.11.2021].

⁵ Pojęciem „spółki niefinansowe” określa się wszystkie podmioty uznane za niezależne podmioty prawne, będące producentami rynkowymi i których podstawową działalnością jest wytwarzanie towarów i usług niefinansowych.

Obserwując powyższe dane, zauważyć należy, że polskie MSP działają przede wszystkim w usługach i handlu (75,7%), rzadziej zaś w budownictwie czy przetwórstwie przemysłowym (10,3% działalność budowlana, 13,3% działalność przemysłowa). Jest to informacja szczególnie istotna w dobie pandemii SarsCov2, z tego powodu, iż w Polsce i na świecie największe starty odnotowuje właśnie sektor usługowy⁶.

Dokonując analizy raportu nie sposób pominąć aspekt przeżywalności przedsiębiorstw, zwłaszcza w sytuacji, gdzie większość z nich ma w 2020 r. zawieszoną działalność. Zgodnie z danymi za 2019r. spośród firm założonych w 2018 r. do 2019 r. przetrwało 67,6%. Dokonując jednak wstępnej oceny 2020 r. Główny Urząd Statystyczny poinformował, że w II kwartale 2020r., czyli samym sercu wybuchu pandemii COVID-19 odnotowano „64 410 rejestracji podmiotów gospodarczych, czyli o 31,8 proc. mniej niż w analogicznym okresie ubiegłego roku i najmniej od kilku lat oraz 157 upadłości podmiotów gospodarczych, tj. o 19,8 proc. więcej niż od marca do czerwca 2019 r.”⁷.

2. Polityka Johna Maynarda Keynesa

Współczesna polityka fiskalna stosowana przez rządy państw opiera się na założeniach wynikających z teorii Keynesa⁸ opublikowanej w 1936 r. W swojej publikacji o ogólnej teorii zatrudnienia, procentu i pieniądza Keynes zakłada, że produkcja oraz bezrobocie zależą od popytu, a państwo w razie problemów, powinno ingerować w gospodarkę poprzez narzędzia polityki fiskalnej oraz monetarnej.

Polityka fiskalna państwa pełni rolę redystrybucji pieniądza, jego alokacji oraz stabilizacji⁹. Pierwsze dwie funkcje oddziałują na budżet państwa w celu osiągnięcia określonych celów fiskalnych i pozafiskalnych wykorzystując do tego *instrumenty finansowe*. Pośród nich wyróżnia się kredyty, poręczenia i podatki bezpośrednie dla podmiotów gospodarczych, ich wydatkowanie na usługi i dobra użytku publicznego¹⁰.

⁶ P. Chaber, J. Łapnicki, M. Nieć, et.al, *Raport o stanie sektora MSP 2020*, red. A. Skowrońska, R. Zakrzewski, Wyd. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2020, s. 5.

⁷ Główny Urząd Statystyczny, *Rejestracje i upadłości podmiotów gospodarczych w II kwartale 2020 r.*, Warszawa 2020, s.1.

⁸ John Maynard Keynes – angielski ekonomista, twórca teorii interwencjonizmu państwowego w dziedzinie ekonomii i finansów państwowych jeden z najsłynniejszych teoretyków ekonomicznych w XX wieku.

⁹ J. Osiatyński, *Finanse publiczne. Ekonomia i polityka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 55–57.

¹⁰ A. Alińska, B. Woźniak, *Współczesne finanse publiczne: ujęcie sektorowe*, Difin, Warszawa 2019, s. 391–398.

Rola stabilizacyjna skupia się na szerokim pojęciu ingerencji w ogół ekonomii państwa, w tym w cykl koniunkturalny w celu przedłużenia okresu ekspansji, stymulację aktywności ekonomicznej oraz ograniczanie recesji. Funkcję tą cechuje kontrowersyjność z uwagi na sprzeczne ze sobą teorie: liberalną (klasyczną) oraz wyżej wspomnianą interwencjonistyczną. W czasach kryzysu wywołanego *lockdown-em*, szczególnie istotna staje się kwestia tego, w jaki sposób z punktu widzenia państwa należy zareagować na nowe warunki panujące w gospodarce.

Interwencjonistyczna teoria Johna Maynarda Keynesa zakłada, że rynek w swojej istocie nie jest w stanie samodzielnie naprawić szkód wywołanych przez kryzys. Gospodarka potrzebuje pomocy od państwa w formie interwencji poprzez funkcję stabilizacyjną. Inwestycje państwa w infrastrukturę i projekty publiczne znalazły zasłużone uznanie jako metody walki z kryzysami¹¹. Natomiast o ile teoria Keynesa faktycznie działała w zakresie regulowania gospodarki w stanie recesji, tak nie pozostaje bez dwóch istotnych skutków. Ekspansywna polityka fiskalna prowadzi długoterminowo do podwyższonej inflacji, a przejście roli inwestora w projekty publiczne przez państwo wypiera z rynku prywatnych właścicieli kapitału. Teoretycznie działania rządu państwa w kwestii stosowania ekspansywnej polityki fiskalnej mogą skutkować obniżeniem poziomu bezrobocia i przyczynić się do wzrostu gospodarczego. Nie pozostaje bez wątpliwości natomiast kwestia tego, że powyższe działanie prowadzi do obniżenia siły nabywczej krajowej waluty względem zagranicznych. Przykładem nieudanego prowadzenia takiej polityki może być opisany w tabeli 1 kryzys z końca lat 90-tych, jaki nastąpił w krajach Azji Południowo-Wschodniej. Pomimo tego, że polityka fiskalna państw w owym czasie nie była prowadzona w kontrowersyjny sposób, czynniki wewnętrzne w tym niestabilna sytuacja mikroekonomiczna działających tam przedsiębiorstw sprawiły, że doszło do jednego z najbardziej dotkliwych kryzysów finansowych tego regionu w przeciągu ostatnich dekad.

3. Polityka fiskalna w okolicznościach kryzysu

W wyniku wprowadzenia *lockdown-u* całkowicie zamrożona została strona popytowa, z tego powodu należy zwrócić uwagę, iż metody zwalczania skutków przy pomocy instrumentów posiadanych przez rząd państwa mogą istotnie różnić się od tej stosowanej w przypadku kryzysów o podłożu czysto finansowym. Jak wskazano powyżej w artykule, obiektywna i jednoznaczna ocena skuteczności polityki fiskalnej w walce z kryzysami jest trudna. Źródłem tego problemu jest w znacznej mierze zawilość związków przyczynowo skutkowych pomiędzy instrumentami polityki fiskalnej oraz zamierzonymi celami w ich stosowaniu

¹¹ A. Olaloye, S.I. Ikhida, *Economic Sustainability and the Role of Fiscal and Monetary Policies in a depressed economy: The case of Nigeria*, "Sustainable Development" 1995, vol. 3, issue 2.

przez rząd. W literaturze uważa się, że analiza skuteczności działań polityki fiskalnej jest silnie uzależniona od długości rozpatrywanego okresu czasowego, z tendencją wzrostu skuteczności wraz z wydłużaniem czasu obserwacji¹².

Warto zwrócić uwagę na to, co wchodzi w skład dziedziny polityki fiskalnej oraz co konkretnie ma ona na celu. Przede wszystkim istotny jest model działania państwa, w którym musi ono dzięki decyzjom rządu odpowiednio dysponować pieniędzmi, których samo faktycznie nie generuje. Cele wchodzące w skład owej polityki, jak na przykład finansowanie projektów publicznych, służby zdrowotnej czy publicznego systemu edukacji, zmuszają państwo do poniesienia adekwatnych kosztów. Z uwagi na to, gospodarka w swojej istocie dokonuje procesu redystrybucji pieniądza aniżeli jego faktycznego wydawania. Podatki pobierane z dochodów obywateli i podmiotów gospodarczych są przekazywane przez system administracyjny na rzecz zasiłków dla bezrobotnych w formie pieniężnych transferów socjalnych, kształtowania warunków rynkowych podziału dochodów czy bezpłatnego zaspokajania wybranych usług społecznych. Pieniądze pochodzące z operacji pożyczkowych oraz podatkowych są przekazywane na funkcje stabilizacyjne aparatu polityki fiskalnej, w postaci wypłat dla pracowników publicznych, rencistów czy osób emerytowanych. Dodatkowo państwo może zadłużyć się wobec inwestorów poprzez emitowanie obligacji.

Polityka fiskalna może przeciwdziałać skutkom przebiegu cyklu koniunkturalnego, w tym kryzysów. Ponadto ma na celu utrzymanie wzrostu gospodarczego przy stopie zatrudnienia możliwie bliskiej poziomowi bezrobocia naturalnego. Rząd korzystając z *instrumentów polityki fiskalnej*¹³ może jednak doprowadzić do sytuacji, w której z powodu wykorzystywania roli dystrybutora funduszy publicznych, konieczny będzie dalszy interwencjonizm, za sprawą funkcji stabilizacyjnej.

Funkcja stabilizacyjna polityki fiskalnej może przyjąć formę wydatków spożytkowanych na wynagrodzenia pracowników w sektorze publicznym, jak opisano powyżej, jednak nie są to jedyne formy stabilizacji gospodarki. Należy mieć na uwadze także wydatki zbrojeniowe oraz realizację projektów publicznych. Celem tych działań w czasie kryzysu jest zmniejszenie amplitudy wahan koniunktury w średnim okresie. Keynes twierdził, że w podziale polityki fiskalnej na części pasywną i aktywną, szczególnie istotna jest ta druga, związana z czynnościami rządu o charakterze dyskrejonalnym¹⁴. Wydarzenia po kryzysie z 2008 r. pokazują, że fiskalna polityka stabilizacyjna jest szczególnie potrzebna w czasach

¹² T.I. Palley, Keynesian, *Classical and New Keynesian Approaches to Fiscal Policy: Comparison and Critique*, „Review of Political Economy” 2013, Vol. 25, s. 179–204.

¹³ W. Zembura, *Zakres polityki fiskalnej i jej zadania w gospodarce rynkowej*, „Studia Ekonomiczne” 2006, nr 38.

¹⁴ Czynności wykonywane przez rząd, które nie są ograniczone przepisami.

jednoczesnej polityki obniżonych stóp procentowych, tak jak ma to obecnie miejsce w Polsce¹⁵.

4. Natura Kryzysu Sars-Cov-2

Właściwe zdefiniowanie pojęcia kryzysu finansowego jest kluczowe dla przedstawienia natury kryzysu post-covidowego. Przyjmuje się, że kryzys gospodarczy może nastąpić wskutek kryzysu finansowego i odwrotnie. Według *neokeynelistów* kryzys gospodarczy to efekt cyklu koniunkturalnego, w którym to w jednym z etapów drastycznie spada wielkość produkcji w ujęciu realnym, dochody ludności oraz rośnie bezrobocie¹⁶. W odróżnieniu do tego podejścia są kryzysy finansowe charakteryzujące się zmianami na rynkach finansowych poprzez spadek wartości aktywów oraz upadłością instytucji finansowych oraz niefinansowych¹⁷. Skutkiem tego jest niemożność rynków do repartycji kapitału w gospodarce „wynikającej z „zmiany powiązań płynności lub niewypłacalności uczestników rynku z interwencjonizmem władz publicznych”¹⁸. Zarówno kryzys gospodarczy jak i finansowy mogą być od siebie zależne, oznacza to, że pojawienie się jednego może wywołać reakcję drugiego.

W celu przybliżenia natury kryzysu pandemicznego została przygotowana tabela 1 przedstawiająca historię minionych kryzysów, ich przyczyn i skutków.

Kryzys wywołany rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2 uważa się za wyjątkowy względem poprzednich, gdyż nie ma on swej genezy na rynku kapitałowym. W przeszłości kryzysy finansowe miały swój początek na *Wall Street*¹⁹, tak było w przypadku załamania finansowego w 2007 r. Winę przypisuje się kredytom zwanym *subprime* dla podmiotów o niskiej zdolności finansowej oraz kredytom NINJA (ang. *No income, no job, no asset*) określającym faktyczną kondycję

¹⁵ G.B. Eggertsson, *What Fiscal Policy Is Effective at Zero Interest Rates*, NBER Macroeconomics, 2011, s. 64–119. Celem polepszenia bardzo trudnej sytuacji przedsiębiorstw, była podjęta przez RPP w dniu 29 maja 2020 r. decyzja o obniżkach stóp procentowych do następujących poziomów:

-Stopa referencyjna do poziomu 0,1%,

-Stopa lombardowa do poziomu 0,5%,

-Stopa depozytowa do poziomu 0%,

-Stopy redyskontowa i dyskontowa do odpowiednio 0,11% i 0,12%.

Strona Internetowa Narodowego Banku Polskiego,

https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/dzienne/stopy_archiwum.html [dostęp: 05.01.2021].

¹⁶ N.G. Mankiw, M.P. Taylor, *Makroekonomia*, PWE, Warszawa 2009, s. 301-322.

¹⁷ F.S. Mishkin, *Ekonomika pieniądza, bankowości i rynków finansowych*, PWN, Warszawa 2001, s. 275–284.

¹⁸ L. Leśniewski, *Przegląd teoretycznego ujęcia kryzysu*, „Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów” 2016, z. 151, s. 24–25.

¹⁹ Wyrażenie *Wall Street* jest używane w kontekście ogółu świata finansów w Stanach Zjednoczonych Ameryki.

finansową świeżo upieczonych posiadaczy domów zakupionych na kredyt. Ponadto zobowiązania te zabezpieczane były hipoteką. Do pewnego momentu rosnące ceny nieruchomości powodowały, że w razie niewypłacalności dłużnika hipoteka całkowicie zaspokajała roszczenia banków. Jednak na przełomie 2006 r. i 2007 r. ceny nieruchomości zaczęły spadać i kredyty *subprime* okazały się długami nie posiadającymi zabezpieczenia.

Tabela 1. Porównanie kryzysów gospodarczych w XVIII-XXI w.

Nazwa kryzysu	Typ kryzysu	Rok	Pierwszy rynek	Dotknięte gospodarki	Przyczyna	Skutek
Czarny czwartek	Finansowy	1929-1932	USA	Cały świat	Załamanie się Amerykańskiej giełdy	Spowodował ok. 40% spadek produkcji, kryzys walutowy i bankowy
Kryzys naftowy	Surowce energetyczne	1973	Europa zachodnia, USA	Cały świat	Podwyższenie cen ropy naftowej przez OAPEC, wojna izraelsko-arabska	Bogacenie się pozostałych państw produkujących ropę
Azjatycki kryzys finansowy	Finansowy	1997	Tajlandia	Malezja, Filipiny, Indonezja, Singapur, Korea Południowa	Upłynnienie wcześniej usztywnionego kursu Bahta /Dolara	Bezrobocie, ubóstwo, inflacja, załamanie się systemu bankowego
Kryzys hipoteczny	Finansowy	2007-2009	USA	Cały świat	Kredyty Subprime Kredyty NINJA, Sztuczne zawyżanie Raitingów banków	Globalna recesja, masowe zwolnienia, zaledwie 0,8% wzrost PKB w UE. Masowe protesty
Dot-com bom	Finansowy	1995-2001	USA	Cały świat, głównie USA	Spekulacja o potencjalnych zyskach dot-comów i załamanie bańki	Upadek wielu dotcomów, spadek indeksu NASDAQ, masowe zwolnienia

Źródło: opracowanie własne.

Charakterystyczną cechą obecnego kryzysu pandemicznego jest między innymi to, że został doświadczony najpierw przez stronę *Main Street*, czyli stronę konsumentów. Wyjątkowość tego kryzysu wynika z znacznie szybszego spadku

produkcji po wybuchu pandemii aniżeli było to w przypadku kryzysu z 2007 r. lub też kryzysu z 1929 r. Dzieje się tak za sprawą m.in. dynamicznie rozprzestrzeniającego się wirusa. Szybkie powstawanie nowych ognisk wyklucza możliwość rozwiązania problemu w skali lokalnej, co zmusiło rządy do zamknięcia granic. Skutkiem tego działania był szok, zarówno popytowy jak i podażowy.

Na ograniczenia podażowe istotnie wpłynęły ograniczenia w wymianie narodowej, protekcyjnistyczna polityka wielu państw oraz wstrzymanie decyzji o podjęciu inwestycji publicznych i prywatnych. Zakłócenia w łańcuchach dostaw stanowią największe wyzwanie dla handlu i sektora przemysłowego. Opóźnienia w płatnościach klientów spowodowały trudności w przypadku 70,4 proc. firm działających w sektorze przemysłowym oraz 65 proc. przedsiębiorstw z sektora usług biznesowych²⁰. Wprowadzenie zakazu opuszczania gospodarstw domowych zablokowało stronę popytową powodując spadek nastrojów rynkowych (*Animal Spirits*)²¹, w wyniku których konsumenci zmniejszyli konsumpcję niektórych dóbr i usług, zwłaszcza kosztowniejszych dóbr trwałego użytku lub tych, których konsumpcja obciążona jest ryzykiem (np. turystyka). Niemniej jednak mimo negatywnych nastrojów rynkowych, utrzymał się popyt inwestycyjny w środki trwałe (mieszkania)²². Wynika to z faktu, że nieruchomości są mniej podatne na fluktuacje aniżeli waluty. Wśród najważniejszych czynników, które wpływają na utrzymanie i wzrost cen nieruchomości na rynku wtórnym w Polsce, należy wymienić przede wszystkim wyjątkowo tanie kredyty hipoteczne oraz rosnącą realną inflację. Tani kredyt oznacza wzrost konsumpcjonizmu i łatwość w zaciąganiu zobowiązań finansowych, przy jednoczesnej niechęci do odkładania środków w postaci poduszki finansowej. W związku z tym średnia cena za m² mieszkania w Trójmieście wzrosła z poziomu 8721 zł dla rynku pierwotnego i 9253 zł dla rynku wtórnego w pierwszym kwartale 2020 r., do poziomu 9464 zł dla rynku pierwotnego i 9790 zł dla rynku wtórnego w kwartale czwartym²³.

²⁰ Strona Internetowa Log24, <https://log24.pl/news/produkcja-kontra-covid-19/> [dostęp: 23.12.2020].

²¹ Animal Spirit - to termin odnoszący się do emocji, które mogą oddziaływać na podejmowane decyzje finansowe w niepewnych środowiskach i niestabilnych czasach. Termin został stworzony przez brytyjskiego Ekonomistę J.M Strona Internetowa Investopedia, <https://www.investopedia.com/terms/a/animal-spirits.asp> [dostęp: 17.12.2020].

²² Strona Internetowa Deloitte, https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Images/Infografiki/pl_mapa_wplywu_koronawirusa_na_gospodarke.pdf [dostęp: 20.12.2020].

²³ Strona Internetowa Trójmiasto, <https://dom.trojmiasto.pl/barometr/gdansk/df,2020-01-01,dt,2020-12-01.html> [dostęp: 26.01.2021].

5. Instrumenty wsparcia przedsiębiorców w Polsce i Unii Europejskiej

Od wiosny 2020 r. rząd aktywnie wspiera polskie firmy, aby mogły poradzić sobie z kryzysem wywołanym przez COVID-19. Dotychczasowa pomoc rządu dla polskiej gospodarki w ramach tarczy antykryzysowej i finansowej wynosi 150 mld zł (na dzień 06.11.2020), w tym m.in.:

- 60,8 mld zł na działania pomocowe realizowane przez Polski Fundusz Rozwoju;
- 26,8 mld zł na działania pomocowe realizowane przez byłe Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej;
- 23,9 mld zł z przeznaczeniem m.in. na kredyty dla MŚP z gwarancjami;
- 17,0 mld zł na zwolnienie ze składek ZUS;
- 14,4 mld zł na kredyty dla dużych i średnich firm;
- 5,0 mld zł na świadczenie postojowe;
- 1,13 mld zł na finansowanie UE dla MŚP;
- 312,9 mln na dodatek solidarnościowy²⁴.

Powyższe kwoty to pomoc jaką polski rząd zaoferował przedsiębiorcom poprzez dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników, pożyczki obrotowe oraz płynnościowe czy też programy socjalne takie jak bon turystyczny. Ponadto w działaniach rządu zastosowano liczne prolongaty takie jak 3-miesięczne zwolnienie ze składek ZUS-owskich, jak również możliwość późniejszego złożenia zeznań podatkowych²⁵.

Niemniej jednak pakiet pomocowy dla polskiej gospodarki jest ubogi zestawiając go z pierwszym włoskim dekretem *Cura Italia*, który początkowo dotyczył przeznaczenia 25 miliardów euro na pomoc dla firm, rodzin oraz wsparcie służby zdrowia w związku z epidemią koronawirusa²⁶. Kolejny pakiet ten zasilony został dodatkowymi 55 mld EUR w maju 2020 oraz w sierpniu na kwotę 25 mld EUR²⁷.

Największy pakiet pomocowy w Unii Europejskiej przygotował rząd federalny Niemiec, przeznaczając około 750 mld EUR na walkę z efektami COVID-19. W skład pakietu wchodzi ekonomiczny fundusz stabilizacyjny opiewający na 600 mld EUR oraz budżet uzupełniający umożliwiający udzielenie kredytów w wysokości 156 mld EUR²⁸. Oprócz natychmiastowej pomocy finansowej dla małych

²⁴ Strona Internetowa Serwisu Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.gov.pl/web/koronawirus/kolejny-pakiet-10-dzialan-antykryzysowych-dla-polskich-firm> [dostęp: 25.12.2020].

²⁵ Strona Internetowa Serwisu Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.gov.pl/web/tarczaanty-kryzysowa/wyszukaj-wsparcie-dla-swojej-firmy> [dostęp: 25.12.2020].

²⁶ Dekret *Cura Italia* D.L. n. 18 z dnia 17 marca 2020, <https://www.natlawreview.com/article/covid-19-and-cura-italia-decree> [dostęp: 25.12.2020].

²⁷ Strona Internetowa Euroactive, <https://www.euractiv.pl/section/gospodarka/news/wlochy-rzad-pakiet-pomocowy-gospodarka-ante-pandemia/> [dostęp: 25.12.2020].

²⁸ Strona Internetowa Integrationsbeauftragte, <https://www.integrationsbeauftragte.de/ib-de/service/fragen-und-antworten/koronawirus-pomoc-rz%C4%85du-federalnego-1739178> [dostęp: 25.12.2020].

przedsiębiorstw rząd przygotował także kompleksowe programy kredytowe dla komercyjnych firm każdej wielkości oraz dla przedstawicieli wolnych zawodów²⁹.

Dokonując oceny działań poszczególnych rządów należy wziąć pod uwagę argumenty takie jak rozmiar i specyfika działalności poszczególnych krajów, ich uzależnienie od importu i eksportu, zadłużenie czy też strukturę PKB. Dlatego też niektóre gospodarki takie jak np. Niemcy, mogą sobie pozwolić na większe zadłużanie gospodarki, ze względu na ich relacje handlowe z resztą świata. Niemniej dokonując analizy wsparcia rządu w ramach tarcz antykryzysowych, Rada Polityki Pieniężnej zwraca uwagę na pułapki na obywateli powodujące wykluczenie ze wsparcia i pogłębianie strat:

- Przedsiębiorcy, którzy rozpoczęli działalność w grudniu 2019 r. oraz w 2020 r. nie otrzymują pomocy, pomimo poniesionych kosztów. Wynika to z niemożności spełnienia warunku porównania spadku obrotów rok do roku;
- Placówki w galeriach handlowych, które mogą pozostać otwarte oraz te, które pracować nie mogą. W tej drugiej grupie znajdują się i takie działalności, których tarcze nie obejmują – m.in. sprzedaż gier i zabawek, obuwia, sprzętu elektronicznego czy salony tatuażu i sklepy z perfumami;
- Tarcza 2.0 – nieprzemysłany zakres dat, w którym trzeba przedstawić straty. Z racji krótkiego okresu działalności, który przekładał się na uzyskany przychód, przedsiębiorstwa nie kwalifikują się do uzyskania pomocy;
- Tarcza 2.0 – pomoc nie przypadnie poszkodowanym przez pandemię firmom około hotelowym, objęta została tylko część branży³⁰;
- Brak kodu 56.21z w Tarczy 6.0 dla cateringu, obejmującego dostawę do odbiorców zewnętrznych, ale także do prowadzonych przez siebie restauracji, stołówek szkolnych oraz kantyn w biurach;
- Pominięcie obiektów świadczące usługi zakwaterowania pod PKD 55.20, dla wynajmu krótkoterminowego³¹.

Tego typu i wiele innych niejasności w programach wsparcia doprowadziły do sytuacji, w której wiele podmiotów gospodarczych nie kwalifikowało się do pomocy lub też sformułowane przepisy były na tyle niejasne, że był problem z uzyskaniem pomocy finansowej. *Lockdown* nie sprzyja polskiej gospodarce, której, jak wskazują dane, nie udało się uchronić przed drugą falą recesji. *Eurostat* wyliczył spadek PKB w danym kwartale i porównał go do danych sprzed trzech

²⁹ W ramach programu kredytowego można wyróżnić 2 różne pakiety – KfWSonderprogramm 2020 oraz KfW-Schnellkredit 2020. Powyższe pakiety różnią się między sobą głównie grupą odbiorców oraz zakresem finansowania.

³⁰ Strona Internetowa Propertynews, <https://www.propertynews.pl/opinie/wykluczenie-katering-u-z-tarczy-6-0-to-gwozdz-do-trumny-tej-branzy,87317.html> [dostęp: 17.02.2021].

³¹ Strona Internetowa Prawo, <https://www.prawo.pl/biznes/branzowa-tarcza-antykryzysowa-kto-nie-skorzysta-z-tarczy60,504096.html> [dostęp: 17.02.2021].

miesiący i sprzed roku. Dane za czwarty kwartał są optymistyczne patrząc na całą Europę. Kilkanaście państw odnotowało wzrosty, ale nie Polska³².

Spadki PKB w czwartym kwartale były mniejsze niż w kwartale drugim, którego wyniki we wszystkich krajach UE były katastrofalne. Wśród państw członkowskich, dla których dostępne są dane za czwarty kwartał 2020 r., największy spadek w porównaniu z zeszłorocznym kwartałem odnotowała Hiszpania (-9,1%), a następnie Austria (-7,8%) i % Włochy (-6,6%) i), natomiast najmniejszy spadek Litwa (-1,3%) i Łotwa (-1,7%). Stopy wzrostu rok do roku są nadal ujemne dla wszystkich krajów³³. Choć w strefie euro średnią zaniżają m.in. Hiszpania, Austria i Włochy, to kilkanaście państw uratowało się przed recesją, niestety Polska znalazła się pod kreską PKB, które spadło o 2,8% co przedstawione zostało na rysunku 2.

	Percentage change compared with the previous quarter				Percentage change compared with the same quarter of the previous year			
	2020Q1	2020Q2	2020Q3	2020Q4	2020Q1	2020Q2	2020Q3	2020Q4
Euro area	-3.7	-11.7	12.4	-0.6	-3.2	-14.7	-4.3	-5.0
EU	-3.3	-11.4	11.5	-0.4	-2.6	-13.9	-4.2	-4.8
Belgium	-3.4	-11.8	11.6	0.2	-2.0	-13.9	-4.3	-4.8
Bulgaria	0.4	-10.1	4.3	2.1	2.3	-8.6	-5.2	-3.8
Czechia	-3.3	-8.5	6.9	0.3	-1.9	-10.8	-5.0	-5.0
Denmark	-1.5	-7.1	5.2	0.6	0.0	-8.0	-3.7	-3.1
Germany	-2.0	-9.7	8.5	0.1	-2.2	-11.3	-4.0	-3.9
Netherlands**	-1.5	-8.5	7.8	-0.1	-0.3	-9.0	-2.5	-3.0
Austria	-2.8	-11.6	12.0	-4.3	-3.3	-14.2	-4.2	-7.8
Poland	-0.3	-9.0	7.9	-0.7	1.9	-8.0	-1.8	-2.8
Portugal	-4.0	-13.9	13.3	0.4	-2.4	-16.4	-5.7	-5.9
Romania	0.2	-12.2	6.1	5.3	2.6	-10.2	-5.6	-1.7

Rysunek 2 Stopy wzrostu PKB w ujęciu ilościowym.

Źródło: Strona Internetowa Eurostatu, https://ec.europa.eu/eurostat/documents/portlet_file_entry/2995521/2-16022021-APEN.pdf/eb164095-6de4-a6a1cd8760c4a645e5e1 [dostęp: 17.02.2021].

Podsumowanie

Opisane powyżej strategie walki z kryzysem wywołanym pandemią wirusa SARS-CoV-2 mają za zadanie złagodzić skutki trudnej sytuacji przedsiębiorców. W tych warunkach Rada Polityki Pieniężnej oraz władza odpowiadająca za politykę fiskalną zostały postawione przed wyborem priorytetów. Prowadzona przez Narodowy Bank Polski polityka antykryzysowa zmniejszy koszt zaciąganych przez rząd długów, lecz jednocześnie poprzez zwiększenie podaży pieniądza

³² Strona Internetowa RadiaZet, <https://biznes.radiozet.pl/News/Spadek-PKB-w-Polsce.-Eurostat-kontra-rzadowa-wizja-gospodarki> [dostęp: 17.02.2021].

³³ Strona Internetowa Eurostatu, https://ec.europa.eu/eurostat/documents/portlet_file_entry/2995521/2-02022021-AP-EN.pdf/0e84de9c-0462-6868-df3e-dbacaa9f49f [dostęp: 17.02.2021].

długoterminowo wywoła presję na inflację, która po wznowieniu działalności przez przedsiębiorstwa może stanowić poważne zagrożenie dla gospodarki. Ekspansywna polityka monetarna skutkuje osłabieniem waluty krajowej względem zagranicznej, na czym korzystają polskie firmy zajmujące się eksportem, lecz skutkuje wzrostem cen dóbr importowanych. Szkodzi też gospodarstwom domowym spłacającym długi zaciągnięte np. we frankach szwajcarskich, którym pomoc miała gwarantować ustawa o wsparciu kredytobiorców znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej po zaciągnięciu kredytu mieszkaniowego. Obniżenie stóp procentowych łagodzi skutki kryzysu przedsiębiorcom, lecz jest niekorzystne dla posiadaczy oszczędności. Można zatem powiedzieć, że gospodarka dzieli się obecnie na stronę czerpiącą korzyści oraz tę, która za te korzyści płaci.

Bibliografia

- Alińska A., Woźniak B., *Współczesne finanse publiczne: ujęcie sektorowe*, Wyd. Difin, Warszawa 2019.
- Chaber P., Łapnicki J., Nieć M., et.al, *Raport o stanie sektora MSP 2020*, red. A. Skowrońska, Zakrzewski R., Wyd. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2020.
- Eggertsson G. B., *What Fiscal Policy Is Effective at Zero Interest Rates*, NBER Macroeconomics, 2011.
- Glinka B., Gudkova S., *Przedsiębiorczość*, Wyd. JAK, Warszawa 2011.
- Główny Urząd Statystyczny, *Dochody i warunki życia ludności Polski – raport z badania EU-SILC 2018*, Warszawa 2019.
- Główny Urząd Statystyczny, *Rejestracje i upadłości podmiotów gospodarczych w II kwartale 2020 roku*, Warszawa 2020.
- Heilbroner R.L., *Wielcy ekonomiści. Czasy. Życie. Idee*, PWE, Warszawa 1993.
- Leśniewski L., *Przegląd teoretycznego ujęcia kryzysu finansowego*, „Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów” 2016, z. 151.
- Mankiw N.G., Taylor M.P., *Makroekonomia*, PWE, Warszawa 2009.
- Mishkin F.S., *Ekonomika pieniądza, bankowości i rynków finansowych*, PWN, Warszawa 2001.
- Olaloye A., Ikhide S. I., *Economic Sustainability and the Role of Fiscal and Monetary Policies in a depressed economy: The case of Nigeria*, “Sustainable Development” 1995, vol. 3, issue 2.
- Osiatyński J., *Finanse publiczne. Ekonomia i polityka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Palley T.I., *Keynesian, Classical and New Keynesian Approaches to Fiscal Policy: Comparison and Critique*, „Review of Political Economy” 2013, Vol. 25.
- Shane S., *A General Theory of Entrepreneurship. the Individual – Opportunity*, Nexus Edward Elgar Pub., Northampton 2003.
- Thlon M., *Światłość i upadek. Historia banku Lehman Brothers*, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2008.

Zembura W., *Zakres polityki fiskalnej i jej zadania w gospodarce rynkowej*, „Studia Ekonomiczne” 2006, nr 38.

Źródła Internetowe:

Strona Internetowa BiznesGov <https://www.biznes.gov.pl>.
Strona Internetowa Centrum Rozwoju MŚP, <https://www.parp.gov.pl>.
Strona Internetowa Deloitte, <https://www.deloitte.com>.
Strona Internetowa Euroactive, <https://www.euractiv.pl>.
Strona Internetowa Eurostatu <https://ec.europa.eu>.
Strona Internetowa Log24, <https://log24.pl>.
Strona Internetowa Investopedia, <https://www.investopedia.com>.
Strona Internetowa Integrations beauftragte, <https://www.integrationsbeauftragte.de>.
Strona Internetowa National Law Review, <https://www.natlawreview.com>.
Strona Internetowa Narodowego Banku Polskiego, <https://www.nbp.pl>.
Strona Internetowa Propertynews, <https://www.propertynews.pl>.
Strona Internetowa Prawopl, <https://www.prawo.pl>.
Strona Internetowa RadiaZet, <https://biznes.radiozet.pl>.
Strona Internetowa Serwisu Rzeczypospolitej Polskiej, <https://stat.gov.pl>.
Strona Internetowa Serwisu Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.gov.pl>.
Strona Internetowa Trojmiastopl, <https://dom.trojmiasto.pl>.
Strona Internetowa TSLbiznes, <https://www.tsl-biznes.pl>.

Streszczenie

Artykuł opisuje metody zwalczania kryzysu wywołanego przez pandemię koronawirusa w Polsce. Rozpoczyna się krótkim opisem udziału małych i średnich przedsiębiorstw w ekonomii państwa. Zaprezentowane zostają udziały w sektorach ekonomii oraz bieżące trendy. W dobie kryzysu, artykuł przedstawia założenia pomocy ze strony rządu w kierunku gospodarki, zgodnie z polityką Johna Maynarda Keynesa. Przytoczone zostały potencjalne zagrożenia i korzyści wynikające ze stosowania interwencjonizmu, jako wprowadzenie do głównej części omawianych zagadnień. W dalszej części przedstawione zostały założenia i tok rozumowania rządu polskiego oraz Rady Polityki Pieniężnej. Opisana została nietypowa charakterystyka obecnego kryzysu w porównaniu z wybranymi przykładami z historii. Ostatecznie zaprezentowano instrumenty wsparcia przedsiębiorstw w Polsce w kontraście z wybranymi państwami.

Słowa kluczowe: przedsiębiorca, przedsiębiorczość, Covid-19, tarcza antykryzysowa, Keynes, inflacja

ANALYSIS OF INSTRUMENTS SUPPORTING ENTREPRENEURS BY INDIVIDUAL ECONOMIC IN THE TIME OF THE SARS-COV2 PANDEMIC

Summary

This scientific paper describes the methods of fighting off the pandemic induced crisis in Poland. It begins with a brief description of the share of small and medium-sized enterprises in the Polish economy. The nature of the businesses and current trends are presented. After that the article describes Keynesian policy regarding state intervention as an introduction to the actual discussion. Potential risks and benefits emerging from state intervention are described. Continuing, the data regarding monetary policy is presented together with a possible line of reasoning followed by the Government and the Monetary Policy Council. The main focus of the article is to depict the unusual characteristics of the current economic crisis in comparison to selected examples of the past ones. Finally, data regarding financial support instruments used in Poland is presented together with an analysis of the extent of aid in selected countries.

Keywords: entrepreneur, entrepreneurship, Covid-19, anti-crisis shield, Keynes, inflation